

CARMINA BALCANICA – O REVISTĂ A DIALOGULUI INTERCULTURAL

ELENA-CAMELIA ZĂBAVĂ*

Abstract: *Carmina Balcanica* international cultural magazine was founded in 2008. It has as main goals to promote the Southeastern culture, to establish an intercultural dialogue between people from the Eastern and Western Europe, and within the Eastern Europe as well. In its pages, the editors delimited *the concept of Balkanism*, emphasizing the mixture of elements which imbue the psychology, mentality, and the forms of artistic creation specific to the sensitiveness of Southern Europe man, in the past and present.

The editors are trying to reopen the horizon of realities wherein Iorga had envisaged South the Eastern Europe as *a historical, spiritual, religious, ethnographic, artistic, cultural, folkloric unity of morals and manners, institutions, and influences*. At the same time, the editors' aim is to soften the pejorative, *quite demonizing* image of the Levant as Europe's *powder keg*. Their intention is also to recall the fact that, above and beyond the tragedies which have been haunting it, the Levant was – and still is – the cradle of a great civilization.

Key-words *Carmina Balcanica*, Southeastern Europe culture, cultural dialogue, cultural unity, cultural diversity.

1. Introducere

În ultimele decenii s-a vorbit foarte mult despre interculturalitate, despre necesitatea existenței unui contact și a unui dialog între culturi și nu în ultimul rând despre interacțiunea și influența acestora. Revista de cultură și spiritualitate sud-est europeană, *Carmina Balcanica*, se înscrie cu succes acestui curent de valorificare și de promovare a valorilor spirituale și culturale din Balcani și din Europa de sud-est.

Fondatorii revistei, Mihaela Albu și Dan Anghelescu, au intenționat ca, prin această publicație cu nume deosebit de sugestiv, să contribuie nu numai la cunoașterea specificului cultural al fiecărei țări din acest spațiu geografic sud-est

* Conferențiar universitar dr. Universitatea din Craiova; e-mail: cameliabava@yahoo.com

europăean, ci și la descoperirea particularităților dialogului dintre Orient și Occident. Altfel spus, obiectivul major al revistei este de a reliefa „contribuția civilizației și a culturii spațiului balcanic (extins geografic la întreaga parte de sud-est) la cultura și civilizația europeană”¹.

Încă de la început, revista *Carmina Balcanica* și-a propus să adauge pertinente contribuții la promovarea și susținerea unui dialog intercultural fertil, la evidențierea unor direcții specifice „melosului” balcanic, mentalității și identității în alteritate a civilizației și culturii dintr-un areal care, în general, își suprapune limitele geografice peste străvechiul teritoriu al Traciei. Suprafața acesteia se întindea, așa cum ilustrează și harta reprodusă pe copertele exterioare ale publicației, între Marea Adriatică și Marea Neagră și de la nord de Munții Carpați până la sud de Munții Balcani.

Dan Anghelescu, unul dintre membri fondatori, subliniind obiectivul principal pe care *Carmina Balcanica* dorește să îl atingă, afirma că această revistă poate „contribui la o mai limpede conturare a identității spirituale născute pe meleaguri Danubiano-Balcanice, considerând că identitatea aceasta chiar este aptă de o asemenea ostentație”².

Revista nu își propune însă în mod expres să demonstreze că în acest spațiu de străveche civilizație a tracilor, considerată ca hotărâtoare și de Nicolae Iorga, s-a definit caracterul matricial al balcanității. În egală măsură, istoria mileniilor care au urmat a conturat un destin asemănător popoarelor din acest vast teritoriu: ocupația romană asimilatoare și propagatoare a civilizației antice grecești, ortodoxismul Imperiului Bizantin, extins și la popoarele slave, expansiunea slavonă și apoi a imperiului otoman, fiecare pentru mai multe secole etc. Abia din al treilea deceniu al sec. al XIX-lea se conturează apariția statelor moderne din arealul balcanic, poziționate geopolitic la contactul dintre Europa și Asia, proces ce se va definitiva dramatic în urma celor două Războaie Mondiale. Ideea de destin asemănător fusese fundamentată și de cercetătorul, aflat în exil, I.D.C. – Coterlan în revista *Destin* (nr.1 și 2 / 1951), al cărei director fondator este George Uscătescu. Studiul său a fost analizat de Mihaela Albu în primul număr al revistei *Carmina Balcanica*, și își dorea să stabilească „fundamentele sud-estului european” din acest „cazan al popoarelor”, având o „dispoziție centrifugă”, majoritatea afiliate relativ recent la Uniunea Europeană, adăugând noi valențe civilizației și culturii vest-europene.

Spațiul sud-est european, această „cetate naturală a unei mari unități geografice”, cum o definea V. Papacostea, și a unei mari unități istorice, totodată, a determinat și multiple interferențe culturale.

S-a discutat mult despre *Balcani*, *Balcanitate*, *Balcanism*, cuvintele căpătând sensuri variate, Termenul din urmă, balcanism, a acumulat – în timp – o conotație

¹ Mihaela Albu, „*Carmina Balcanica*” și dialogul intercultural, în *Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture*, an XI, nr. 1 (21)/2021, p. 10.

² Dan Anghelescu, „*Melosul balcanic*” – unitate în diversitate, în *Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture*, an I, nr. 1 /2008, p. 15.

vădit peiorativă. Spiritualitatea, arta, cărțile de înțelepciune, ca și toate formele de interpenetrație spirituală ar trebui să justifice o de-peiorativizare a modului în care este privită și înțeleasă lumea Levantului. Acesta este un alt obiectiv major pe care revista *Carmina Balcanica* îl urmărește.

Prin urmare, apariția unei publicații de o asemenea factură devenea o necesitate pentru a face cunoscute întregii lumi (revista circulă nu numai în spațiul balcanic) cultura și particularitățile popoarelor din spațiul sud-est european, *Carmina Balcanica* fiind singura revistă exclusiv culturală dedicată acestei arii geografice.

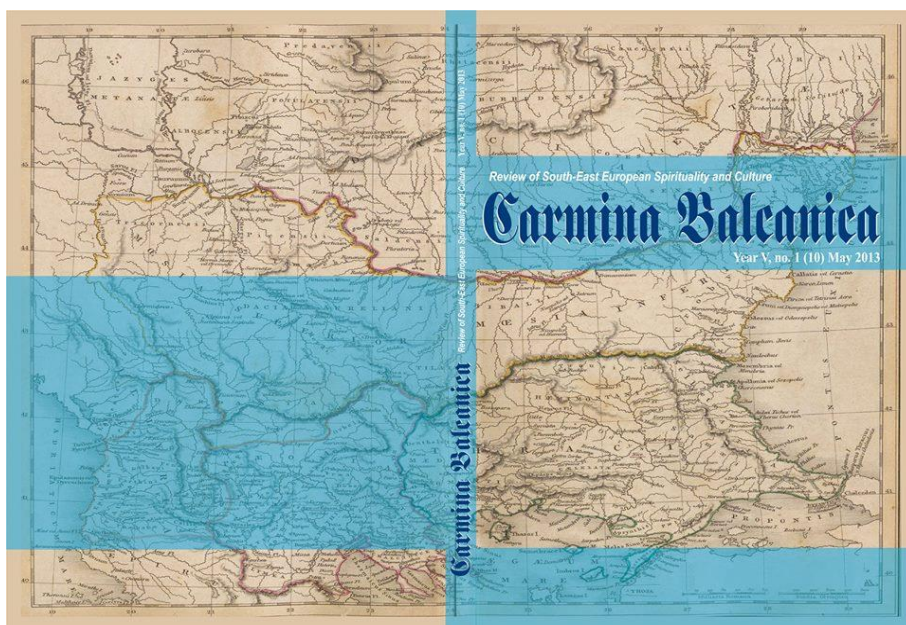

Fig. 1. Copertă revista *Carmina Balcanica* – Review of Southeast European Spirituality and Culture, an I, nr. 1 (10)/2013.

2. *Carmina Balcanica* – specific și structură

Carmina Balcanica își face apariția în aria revuistică națională și internațională în toamna anului 2008. Este publicată în România, sub egida Asociației Culturale Internaționale „Carmina Balcanica” și, ulterior, a Universității din Craiova, Facultatea de Litere, Centrul de Studii Culturale Sud-Est Europene, Institutul de Balcanologie.

Primul număr al revistei se deschide cu un motto preluat de la profesorul Mircea Muthu, cunoscut specialist în studii balcanice: „Aducând cu sine coabitarea celor trei straturi culturale – arhaic, medieval și modern – Sud-Estul poate ajuta Europa să-și reînvețe trecutul și, nu în ultimul rând, să-și remodeleze proiectele de

viitor”³. În timp, acestui motto i se vor adăuga altele, la fel de sugestive, astfel încât numărul 21 al revistei va fi deschis de încă trei motto-uri purtând semnătura unor mari personalități culturale românești: Mircea Eliade, Eugen Simion, Anton Golopenția: „Nu ne putem imagina o cultură europeană redusă numai la formele ei occidentale. Culturalicește, ca și spiritualicește, Europa se întrecește cu tot ce a creat și a păstrat spațiul carpato-balcanic”. (Mircea Eliade); „Bogăția Europei depinde de bogăția și diversitatea culturilor naționale. /.../ Cultura nu trebuie să ne despartă, trebuie să ne apropie pe noi, europenii din Est, din Vest, din Sud-Est, din centrul sau din nordul Europei. Dialogul cultural nu trebuie purtat numai între Est și Vest, ci și între Est și Est”. (Eugen Simion); „Avem nevoie de un alt Hasdeu, care să ne dea din nou conștiința că, fiind urmașii direcți ai băștinașilor romanizați ai acestei părți a Europei, pe care s-au altoit toate popoarele din jurul nostru, avem rădăcinile îmbinate cu cele ale tuturor acestor popoare și că trebuie să fim și în faptele și în năzuințele noastre prezente, termen de unire și cheag în Europa de Sud-Est”. (Anton Golopenția)⁴.

Colegiul de redacție îi are ca directori pe Mihaela Albu și Dan Angheliescu; redactor-șef: Marius Chelaru; consultant de specialitate: Mircea Muthu; redactori pentru limba română: Nicu Panea, Sorin Liviu Damean, Camelia Zăbavă, Magdalena Filary, Mihaela Bărbieru, Passionaria Stoicescu; redactori pentru limba engleză: Aloisia Șorop, Iolanda Mănescu, Anca Pegulescu, Maria Alexe, Denisa Albu-Rasmussen, Cătălin Florea, Michael Petrescu. Colegiul de redacție internațional este format din cercetători de prestigiu de la universități și institute de cercetare din Albania, Austria, Bulgaria, Grecia, Cipru, România, Serbia, Macedonia și Statele Unite ale Americii: Evis Celo, Thede Kahl, Zdravko Kissiov, Apostolos Patelakis, Panos Ioannides, Katica Kulavkova, Răzvan Theodorescu, Pavel Gătăianțu, Zoran Pešić Sigma, Virginia Popović, Theodor Damian, Constantin Eretescu, Sanda Golopenția-Eretescu, Heinz-Uwe Haus, Aurelia Roman.

Ceea ce diferențiază revista *Carmina Balcanica* de alte publicații de acest gen și o face unică este faptul că în paginile ei contribuțiile științifice și artistice (poezie, proză) apar în limba maternă a autorilor, dublate fiind de varianta lor în limba engleză, pentru o mai bună circulație a revistei și o mai bună înțelegere a fenomenului cultural balcanic / est-european. La traducere contribuie o echipă de profesori universitari din Craiova, București, Baia Mare, Miercurea Ciuc, dar și din Statele Unite ori Australia.

O altă particularitate a revistei constă în aceea că are o tematică prestabilită.

Referitor la structură, revista prezintă următoarele rubrici: Studii și Eseuri, Recenzii, Miscellanea, Poezie, Proză, Note biobibliografice ale autorilor.

Revista publică două numere pe an. Până în prezent au văzut lumina tiparului 21 de numere, fiecare având o tematică specifică, dedicate, pe rând, României,

³ Mircea Muthu, *Balcanismul literar românesc*, vol. 3, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003, p. 145.

⁴ vezi *Carmina Balcanica* – Review of South-East European Spirituality and Culture, an XI, nr. 1 (21)/2021, p. 4.

Bulgariei, Albaniei, Ciprului, Greciei, Serbiei, Macedoniei, Turciei; altele au avut ca subiect principal elemente culturale ale minorităților naționale din țara noastră – albanezi, armeni, bulgari, cehi, greci, italieni, macedoneni, polonezi, romi, slovaci, sârbi, ucraineni, turci și tătari, un număr a avut ca temă „Monarhie și cultură în Balcani”, iar altul a fost dedicat Marii Uniri.

De asemenea, trebuie precizat că revista se bucură de colaboratori de prestigiu: academicieni, cercetători, profesori universitari de la cunoscute foruri academice din întreaga lume: Thede Kahl (Academia de Științe a Austriei; Universitatea din Jena, Germania); Katica Kulavkova (Universitatea „Sfinții Chiril și Metodie din Skopje”; membru al Academiei Macedonene de Științe și Arte); Aurelia Roman (Georgetown University, SUA); Heinz-Uwe Haus (Delaware University); Constantin Eretescu (SUA) și lista poate continua. Aceștia li se adaugă cunoscuți scriitori, poeți și prozatori, dintre care amintim pe Baki Ymeri, Katica Kulavkova (Macedonia); Zdravko Kissiov, Roman Kissiov, Ekaterina Yossifova (Bulgaria), Pavel Gătăianțu, Zoran Pešić Sigma (Serbia), Theodor Damian (USA-România) și mulți alții.

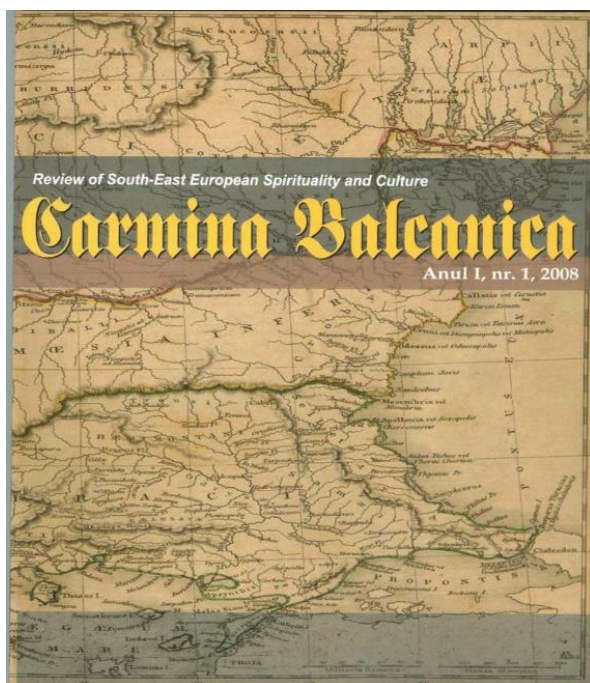

Fig. 2. Copertă revista Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture, an I, nr. 1 (1)/2008.

Ne vom opri atenția, în mod firesc, mai întâi, asupra primului număr, dedicat în principal României.

În cele 200 pagini ale publicației sunt cuprinse studii în limbile română, macedoneană și engleză vizând, la modul academic, stilistica, imagologia, hermeneutica. Amintim, printre altele, „Un dialog intercultural” de Vasile Datcu (An Intercultural Dialogue); „Melos balcanic – unitate în diversitate” de Dan Anghelescu (The Balcanic „Song” – Unity in Diversity); „Mentalitate, identitate și alteritate sud-est europeană” de Mircea Muthu (Mentality, Identity and Southeast European Otherness); „Sud-Estul european – regiune cu destin specific și bogat patrimoniu cultural” de Mihaela Albu (The European Southeast – the Aria with a Specific Destiny and a Rich Cultural Inheritance). Interesantă este și colaborarea semnată de acad. Katika Kulavkova din Macedonia: Cmepeomunume modelu na Balkanom (Stereotypical Models of the Balkans) și, de asemenea, cea a profesorului Heinz-Uwe Haus (USA): „The Ancient Greek’s Heritage”.

La această secțiune a eseurilor mai semnează româno-grecul Apostolos Patelakis, scriitorul Marius Chelaru, precum și universitarii craioveni Emilia Parpală, Camelia Zăbavă, Gabriela Rusu-Păsărin.

A doua secțiune a primei ediții a revistei *Carmina Balcanica* propune dialogul creator al poezilor trăitori în arealul de referință. Semnează creații originale tipărite în limba maternă și traduse în engleză poeții: Zarko Milenic (Bosnia Herzegovina), Roman Kisiov, Zdravko Kisiov, Ludmila Balabanova, Ginka Biliarska (Bulgaria); Sali Bashota, Flora Brovina, Ibrahim Kadriu, Jeton Kelemendi, Miradje Ramiqi, Edi Shukriu (Kosovo), Vanghea Steriu, Baki Ymeri (Macedonia), Theodor Damian (USA-România), Mihaela Albu, Vasile Moldovan (România), Zoran Pesic Sigma (Serbia) și Alenka Zorman (Slovenia).

În finalul revistei citim – la rubrica „Revista cărților” – prezentări ale albumului bilingv grec-român de Apostolos Patelakis (Grecia) și Antonia Vancea (România), intitulat *România inimii mele*. Revista se încheie cu scurte Cv-uri ale membrilor colegiului de redacție, precum și ale semnatarilor din acest prim număr.

Edițiile care urmează au extins colaborările, aducând în paginile fiecăreia studii și eseuri, poezii și recenzii semnate de tot mai mulți autori.

Un alt exemplu interesant la care dorim să ne oprim este numărul 2 (17) din noiembrie 2016, care are ca temă *Monarhie și cultură în Balcani*. Partea de studii și articole a revistei este structurată în două secțiuni: *Monarhie și cultură în România* și *Monarhie și cultură în Iugoslavia*. La rubrica *Monarhie și cultură în România* se regăsesc contribuții interesante la cunoașterea a cât mai multor aspecte referitoare la istoria monarhiei în România: „Carol I al României – un monarh devotat” de Sorin Liviu Damean (Carol I of Romania – a devoted monarch); „Condiția artei, artiștilor și scriitorilor români în perioada monarhiei. Mărturii directe” de Mihaela Albu (The Condition of Romanian Art, Artists, and Writers in Monarchical Romania. Memoirs, Confessions); „Ferdinand I Întregitorul” de Gheorghe I. Florescu (Ferdinand I, the Unifier); „Rolul major al Regilor Carol I și Carol al II-lea în dezvoltarea culturală” de Dan Anghelescu (The Major Role Kings Carol I and Carol II Played in Cultural Advancement of Romania); „Prințesa Ileana a României

(Maica Alexandra)” de Constantin Eretescu (Princess Ileana of Romania – Mother Alexandra) și un deosebit de interesant interviu „Constantin Eretescu de vorbă cu Maica Alexandra” (Fragmente) (Constantin Eretescu talking to Mother Alexandra (Fragments)); „File din copilăria Regelui Mihai I” de Beatrice Todoreanu (King Michael I: Moments from His Childhood); „Monedele de aur emise sub domnia regilor Carol I, Ferdinand I, Carol II și Mihai I” de Aurel Răuță (Golden coins Issued during the Reigns of Carol I, Ferdinand I and Michael I of Romania). Cea de-a doua secțiune, dedicată monarhiei în fosta Iugoslavie cuprinde patru studii de referință: „Regina Maria, Regina Mamă a Iugoslaviei” de Silvia-Diana Šolkotović (Queen Mary, the Queen Mother of Yugoslavia), „Regele Alexandru Karagheorghevi” (Prezentare: Michael Petrescu) (King Alexander Karagheorghevi); „Regele Alexandru al Iugoslaviei” de Nicolae Iorga (King Alexander of Yugoslavia); „Irina Procopiu (Doamna de onoare a Reginei Maria)” de Georgeta Filitti (Irina Procopiu, (Queen Mary’s lady-in-waiting). Partea dedicată monarhiei în Iugoslavia se încheie cu câteva fragmente din jurnalul Irinei Procopiu „Cu Regina Maria în vizită la Regina Mignon a Iugoslaviei” (Visiting Queen Mignon of Yugoslavia with Queen).

Rubrica Recenzii propune atenției cititorilor *Scrisorile Regelui Ferdinand I al României*, vol. I. (Stabilirea textului, note și studiu introductiv de Sorin Cristescu, prefață de Sorin Liviu Damean, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, 452 p.), recenzent fiind Mihai Ghițulescu.

Miscellanea cuprinde studii semnate de Victor Castellani din SUA și de Evis Cello din Albania.

3. Concluzii

În concluzie, despre revista *Carmina Balcanica* se poate spune că, prin faptul că dă autorilor posibilitatea de a se exprima în propria lor limbă, este unică. Traducerea tuturor materialelor în limba engleză asigură revistei și, în egală măsură, informațiilor pe care le difuzează, circulația internațională. Prin toate acestea, este o revistă deschizătoare de drumuri și, în același timp, de orizonturi culturale, contribuind astfel la crearea unui dialog intercultural atât între Orient și Occident, cât mai ales în cadrul ariei geografice a Balcanilor, fiind „prima publicație din România care acoperă întreg spațiul cultural al lumii sud-est europene”⁵.

Se poate afirma, fără nicio urmă de îndoială, că existența acestei reviste este necesară pentru a contribui la afirmarea unei unități culturale în diversitatea identitară a spațiului balcanic.

Cu toate că apare în România, revista nu este direcționată numai către cititorii români, ci și către cititori din toate țările lumii balcanice (și de aceea semnatarii au

⁵ Constantin Eretescu, *Carmina Balcanica –10*, în *Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture*, an I, nr. 1 (10)/2013, p. 203.

fost invitați să scrie în limba maternă!). Mai mult decât atât, prin fiecare studiu, eseu, poezie sau recenzie – care au și o versiune în limba engleză – revista se adresează tuturor celor care, dincolo de Balcani, sunt interesați de fenomenul cultural (unitar în diversitate) din zona cunoscută lumii îndeosebi prin conflicte politice.

De aceea, *Carmina Balcanica* cuprinde în paginile ei „melosul” balcanic în tot ceea ce poate acoperi metaforic cultura țărilor din spațiul sud-est european.

Bibliografie

- Albu, Mihaela, „*Carmina Balcanica*” și dialogul intercultural, în *Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture*, an XI, nr. 1 (21)/2021.
- Anghelescu, Dan, „*Melosul balcanic*” – unitate în diversitate, în *Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture*, an I, nr. 1 /2008.
- Eretescu, Constantin, *Carmina Balcanica –10*, în *Carmina Balcanica – Review of South-East European Spirituality and Culture*, an I, nr. 1 (10)/2013.
- Muthu, Mircea, *Balcanismul literar românesc*, vol. 3, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
- *** *Carmina Balcanica – Review of Southeast European Spirituality and Culture*, an I, nr. 1 (1)/2008 – an XI, nr. 1 (21)/2021.